Collectieve doorbraak Veilige handen

Van beschermen naar helpen

Een actieonderzoek van veiligheidspartners en sociaal domein naar brede inzet voor gezinnen en jongeren met veiligheidsvragen in Zwolle.

Johan

Johan is de vader van twee zoons uit een vorige relatie. Hun moeder overleed toen dat hij met zijn nieuwe vriendin daar twee kinderen bij krijgt. Dit is echter te veel voor hem, met alleen vanwege de beperkte woonruimte al problemen met twee slaapkamers, maar ook omdat hij door stress in de relatie zijn kinderen bijna heeft niet goed met zijn zoons op school slapen in de klas, zijn werkgever dreigt hem te ontslaan wanneer ze niet terecht, omdat een van haar daar al eens mishandeld is. Johan ziet een woningcoaching als de enige mogelijkheid om zijn gezinnen snel de huidige woningnood?

Youssef

Youssef is al jaren actief in zichzelf vaak kwetsend en dreigend naar anderen. Hij heeft een OTS-maatregel met gezinsvoogdmachtiging, maar dit verloopt al jaren moeilijk omdat hij zich niet gemeld weg uit de gedoken inrichting. Hij heeft zelf de wens om een ambulante behandeling/opleiding te gaan. Zm daarna zijn droom om mobiel/bus te repareren te verwezenlijken. Dit lijkt echter niet haalbaar door de large gezinsproblematiek waarbij alle betrokken partijen goed samenwerken om Youssef niet terug te laten vallen in zijn oude helpen. Zijn jeugdbeschermer ziet ook dat dit de enige route is, maar vind het wel lastig om dit te realiseren.

Lida

Lida is 17 jaar en moest tweejarigen bij haar zijn. Ze heeft een OTS-maatregel, maar de voortdurende wisseling van begeleiding op crisisgroepen heeft ervoor gezorgd dat ze helemaal ontworteld, haar groepsleider is één van de vele crisisplekken. Bij de laatste plek voelde ze zich veilig en vertrouwd, Samantha heeft Lida zelfs bij haar in huis genomen, omdat Lida dat graag zullde. De jeugdbeschermer Ziet dit als een kansrijke mogelijkheid om jongen om voorzichtig te boeken. Samantha wil echter gezien de tijd die ze daarvoor moeten aan ze hebben, Een uitnegongconstructie erkenning als gezinshoeder blijkt echter moeilijk te regelen.

AANLEIDING

In het kader van de landelijke opdracht Toekomstscenario's Jeugd heeft het Instituut voor Publieke Waarden in 2024 een onderzoek gedaan naar jongeren in de zorg met van hulpverlening in vijf steden. Zo ook in Zwolle ontmet veiligheidsproblematiek in gezinnen en voor jongeren. Dit in samenwerking met de gemeente Zwolle, het sociaal wijkteam van Zwolle en veiligheidspartners Raad van Kinderbeschermring, Jeugdbescherming Overijssel, William Schrikker Stichting, Veilig Thuis en Kadera.

Uitgangspunt was om te verkennen hoe de samenwerking tussen het sociaal wijkteam en de regionale veiligheidspartners kan worden verbeterd. Op dit moment loopt in de gemeente de proefsnit 'Samenspel in de wijk'. Daarin wordt geprobeerd om hulpvragen zoveel mogelijk binnen de sociale basis op te lossen. De werkwijze die Zwolle hiervoor inzet is het maken van een gezamenlijke analyse met de sociale wijkteams en jeugdhulpaanbieders. Dit zodat het investeren van zwaardere jeugdhulp (bv. OTS of UHS) voorkomen kan worden of minder lang of minder intensief nodig is.

In dit actieonderzoek heeft men de werkwijze uitgebreid voor casuistiek met een veiligheidsissue, met het expliciete doel om met de veiligheidspartners deze werkwijze verder vorm te geven. Verondersteld/aanleiding is dat door te investeren op bestaanszekerheid en informele hulp ook het aantal veiligheidsmaatregelen in gezinnen verminderd kan worden. Binnen het actieonderzoek is een eerste casussen afgeroend met behulp van de Doorbraakmethode en lopen er nog vier casussen. Daarnaast is er een leergroep met professionals van de veiligheidspartners, sociaal wijkteams en gemeente ingericht, die zesmaal bijpien is gekomen om casus te kraken en te leren wat er structureel nodig is om deze werkwijze duurzaam te maken.

De veronderstelling is dat door het oppakken van casuistiek de partijen doorbraken kunnen realiseren die eerder niet mogelijk waren door bureaucratisch denken en belemmeringen. De benodigdheden om deze doorbraken wel te kunnen realiseren definiëren we als de het **sturingsinstrumentarium**: *de wet en regelgeving, financiering, accountability en governance.* De doorontwikkeling van dit instrumentarium staat centraal binnen dit onderzoek waar vanuit huidige belemmeringen vervolgvragen worden gedefinieerd.

DOELGROEP

De huishoudens die we hebben geholpen, zijn huishoudens waar zowel veiligheidsproblemen als andere vormen van problematiek spelen. Dit betrof zowel jongeren als gezinnen, waarbij de problematiek zich zowel bij de ouders als bij de kinderen voordeed. De casussen werden aangedragen door de betrokken partijen zelf.

Veiligheidsissue, kans op raadsonderzoek of maatregel.

Volwassenproblematiek bij ouders

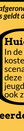

Bestaanszekerheidsissues

DOORBRAKEN

Wonen

- Verbouwing huis
- Woning voor dakloze vader
- Woning voor uitbreiding gezin

Informele hulp

- Voorbeeldfiguur voor jongere
- Sportschool met aandacht
- Ervaringsdeskundige voor mentale problemen
- Werkplek bij schilderbedrijf van oom mogelijk maken

Financiële inzet

- Compensatie toeslagen oma
- Aanvullende vergoeding GGZ behandeling
- Pleegzorgvergoeding zonder aanbieder
- Vakantiehuisje huren

Wat opviel tijdens het realiseren van de doorbraken is dat de **casuïsteikbesprekingen** met de betrokken professionals als de **reflectiesessies** met teamleiders, bestuurders en de welzijnsorganisaties hebben geleid tot een aanvullende winst voor de doorbraken te realiseren is de dekking van deze partijen op verschillende niveaus: bestuur, beleid en praktijk. Dit is in dit traject vormgegeven door voort te bouwen op de samenwerking die er al lag tussen het sociale wijk team (SWT) en haar partners.

MAATSCHAPPELIJKE WINST

In het onderzoek zijn er zes afgeronde casussen en doorbraken gerealiseerd. Voor deze zes geldt de onderstaande analyse.

Huidige kosten

In de casuïstiek zijn er verschillende kosten die naar voren komen. In het scenario van de huidige inzet vallen deze kosten (bijna) allemaal in de jeugdzorg. Bij een enkele casus waren er ook ziektewet kosten.

Top 5 jeugdzorg kostenposten & gerealiseerde doorbraak

huidige jeugdzorg inzet		*gerealiseerde doorbraak*
1. Jeugdzorg plus	⇦	Voorbeeld figuur voor jongeren
2. Bekering kinderen	⇦	hulp voor vader
3. OTS (< 1 jaar)	⇦	Pleegzorgvergoeding
4. GI (WSG) inzet	⇦	Ervaringsdeskundige voor mentale problemen
5. GGZ inzet kinderen	⇦	Woning voor uitbreiding gezin

Besparing 1: Uithuisplaatsingen en jeugdbescherming

Besparing 2: Residentiële jeugdzorg

Besparing 3: Jeugddetentie

Baten

Voor de doorbraken is er een totaal van €323.005 aan baten ten opzichte van het dreigende scenario. Deze besparingen vallen grotendeels (2/3) in de jeugdwet en voor (1/3) voornamelijk in het voorkomen van politie en detentie inzet. Dit betekent dat er per casus gemiddeld een besparing van €53.834 oplevert. Het dreigend scenario is bepaald op basis van gesprekken met betrokken professionals bij de casuïstiek. Daarnaast geldt voor alle casussen dat de veiligheidssituatie stabiel is.

LESSEN

Observatie inhoudelijk vanuit de casuïstiek

Tijdens het actieonderzoek hebben we vaak gesproken over verschillende waarden. De oplossingen voor de inwoner zijn een afweging van diverse waarden. Waar het gesprek zich eerder beperkte tot de waarde veiligheid, ging het in dit onderzoek ook om andere waarden, zoals bestaanszekerheid, ontwikkelingsperspectief en veiligheid. Door deze drie waarden mee te wegen, kom je tot andere oplossingen. Waar de doorbraken vanuit de inwoners vaak gerelateerd waren aan inhoudelijke vragen over bestaanszekerheid en ontwikkelingsperspectief, was de opschaling van veiligheid minder dominant.

Observaties op 1) professioneel, 2) beleid, 3) systeem -niveau

1. Relatie tussen professionals

- Professionals weten elkaar goed te vinden op relatie. Met name de ervaren professionals.
- De sociaal wijkteams en de veiligheidsteams weten elkaar goed te vinden.
- Helpend waren de structurele casus overleggen waar professionals uit de hele keten aan tafel zitten.

2. Inzet van expertise en rol van veiligheidsprofessional

- Rol van veiligheidsprofessional (jeugdbeschermers, raadsonderzoeker, veilig thuis medewerker) is hier duidelijk verkend: stapje extra doen, stapje terug doen.
- We hebben in het onderzoek veel aangrijpingspunten om verbreding aan te brengen in onderzoek vaak van veiligheidsprofessionals naar zaken zoals bestaanszekerheid, ontwikkelingsperspectief en inzet van informele hulp.

3. Organisatie en facilitering

- Werkwijzen en protocollen zitten nu vlot samenwerken in de weg. Enkele voorbeelden zijn:
  - informatievoorziening verschilt;
  - opschaling vanuit veiligheidsoogpunt is vaak dominant en lijkt afweging op andere waarden in de weg te zitten;
  - wijze van verantwoorden en aansprakelijkheid van professionals stimuleert niet om integraal te werken.
- Schaarste van tijd en capaciteit belemmerd om doorbraken te realiseren vanuit een breed perspectief.
- De huidige samenwerkingsinrichting schiet te kort om op deze integrale/ brede manier te werken.

VERVOLG

In het vervolg gaan de *gemeente Zwolle, de sociaal wijkteams Zwolle en veiligheidspartners Raad van Kinderbeschermring, Jeugdbescherming Overijssel, William Schrikker Stichting, Veilig Thuis en Kadera vanuit dit onderzoek een structurele werkwijzen ondervinden. Dit omdat er (zoals wel bij aanvang werd gedacht) er **geen structurele belemmeringen** zich voor deden door bijvoorbeeld wet en regelgeving. Vandaar dat in het vervolg de volgende doelen centraal staan:*

- Oppakken van 30-40 casussen om de structurele knelpunten verder met elkaar te ondervinden.
- Het structureel betrekken van ouders en kinderen in het ontwikkelen van integrale plannen. En hiermee de rol van veiligheidsprofessionals verlichten.
- Het meer ontwikkelen en betrekken van formele en informele netwerken en andere partijen zoals: huisartsen, zorgverzekeraars, woningcorporaties, buurthuizen, etc. En het daarbij betrekken van deze betreffende beroepskrachters/ wethouders in reflectiesessies.
- Het vormen van duo's met verschillende expertises die het aanspreekpunt zijn voor ouders en de jongeren. En ook voor de lange termijn betrokken zijn.
- Plannen en maatwerk te onderbouwen op basis van rendement, legitimiteit, en betrokkenheid.
- Het inzichtelijke maken van resultaten door te verantwoorden op rendement, legitimiteit en betrokkenheid te monitoren.
- Op basis van de huidige opgeschaalde casuistiek kan de opschaling naar 30-40 casussen een besparing tussen de €1.6 miljoen (indien 30 casussen) en €2.2 miljoen (indien 40 casussen) opleveren.
- Structureel inbedden van samenwerking tussen professionals, bestuurders en wethouders om gezamenlijk veiligheidscasuistiek duurzaam op te lossen.

STURINGSINSTRUMENTEN

Binnen het onderzoek bleek er meer mogelijk dan aanvankelijk werd gedacht. Doordat veiligheid als enige waarde aanvankelijk dominant werd belicht, maar dit werd afgewogen tegen andere waarden, ontstonden er nieuwe oplossingsrichtingen. Deze veranderingen werden door alle betrokkenen als positief ervaren, en zij willen deze structureel gaan borgen. Daarom zullen we, op basis van verschillende sturingsinstrumenten, dit realiseren. De volgende onderzoeksvragen zullen hierbij centraal staan.

Wet- en regelgeving:

- Welke tuchtrechtelijk grenzen gaan we tegenkomen? Hoe kunnen deze worden opgelost?
- Hoe kan in de toekomst gegevensdeling makkelijker worden ingericht (door bijvoorbeeld een model DPIA in te richten)?

Financiering:

- Hoe kunnen we budgetten ontschotten zo dat jeugdzorg en de veiligheidsteams integraal gaan samenwerken?
- Hoe kan de beweging van sectorale naar territoriale financiering bijdragen aan een collectieve duurzame oplossing voor casuïstiek?

Accountability:

- Welke verantwoordingsindicatoren spelen een dominante rol bij een afweging van waarden naast veiligheid? Hoe kan er op een andere manier verantwoord worden?
- Hoe kunnen veiligheidsorganisaties zich verantwoorden op bestaanszekerheid en ontwikkeling?

Governance:

- Hoe kunnen meer wijkteams betrokken worden bij casuïsmen zoals waar jeugdbescherming betrokken is?
- Welke samenwerkingsvorm past het beste bij de verbrede aanpak?
- Hoe moet eventueel kennis worden gedetacheerd door de veiligheidsteams om toch betorkenheid te garanderen?

VERVOLG

We zien veel potentie in de uitwerking van een verbrede veiligheidsaanpak voor de gezinnen en jongeren. De gemeente Zwolle gaat voortvarend te werk met het doorontwikkelen van deze aanpak. We zien dat de samenwerking tussen de uitvoering, beleid en bestuur een sterk fundament biedt om hier verder mee aan de slag te gaan.